

Borsdorfer), za vsako rabo kaj dobra sadova, zorita mesca oktobra, in se, dobro shranjena, deržita do poletja.

Rožmarinar beli laški (Weisser ital. Rosmarinapfel), hvale vreden za vsako rabo, se derži do svečnice.

Kosmač pikasti (Perl-Reinette), lep in posebno dober za vsako rabo, se derži dolgo in je zelo rodoviten.

Verseljski kosmač (Versailler Reinette), za vsako rabo velike hvale vreden, se derži do poletja.

Pepinec sivi Parkerjev (Parkers grauer Pepping) za vsako rabo izversten sad, zelo rodoviten in stanovit.

Nekteri se bojo čudili nad temi imeni in bojo rekli: saj bi si rad omislil teh jabelk, al odkod jih dobiti s tako čudnimi imeni? Tem odgovorimo, da vsaka bolja drevesnica ima saj več del teh jabelk, in če vseh ena nima, jih ima druga. Tudi sadna razstava leta 1847 v Ljubljani je pokazala, da večidel teh plemen in še več drugih dobrih imamo že tudi na Krajnskem, kar se lahko vidi v tistih bukvicah, ki so pod imenom „slovenski vertnar“ bile leta 1848 „Novicam“ kot doklada priložena. Kar pa se tiče sadnih imen, je bila že takrat tista domača mešanica zaveržena, po kateri se v vsakem kotu to in uno jabelko, ta ali una hruška itd. drugač imenuje. Treba je, da se poprimemo tistih imen, ki so ustanovljene po vsem svetu in da se razumemo.

(Allg. L. u. F. Z.)

Še nekaj od dunajske razstave.

V listu 15. je „novičar“ že povedal, da dunajska razstava se bode še razširila s tem, da se bo v njo vzelo tudi vse to, kar kmet v svojem gospodarstvu ima in za hišne in poljske dela potrebuje, kar vživa, v kar se oblači itd., tedaj v podobah izrisane kmečke hiše, hlevi, pôdi itd., izmed pohišja: stoli, mize, peči, svetilnice, koši, pehari, jerbasi, kuhinska lončena in lesena posoda vsake sorte itd., izmed obleke: blago, iz katerega se domača obleka izdeluje in obleka sama, kakor kape, jopiči, hlače, škornjice, čevlji itd., izmed živeža: žito, moka, maslo, sir, vino, ol, kis itd.

Da pa teh reči ne pride preveč skupaj, se bojo le posamezne od vsake vzele. Kdor pa karkoli teh reči želi na Dunaj poslati, mora zadnji čas do konca prihodnjega mesca sušca dunajskemu odboru napovedati, kaj bo poslal. Za vse druge stvari je pa, kakor naši bravci že vejo, zadnji čas napovedbe 1. dan sušca.

Dežele avstrijskega cesarstva, njih velikost, stanovavci in marsikaj družega *).

(Dalje.)

4. Število stanovavcov po raznih stanovih.

	Duhovnov.	Plemenit-nikov	Uradnikov in druge gospode.	Obernikov, rokodelcov, umetnikov,	Kmetov,	V nobenih poprejšnjih verst spajajočih.
V Avstrii n. An.	2428	2759	9924	26823	59931	254655
V Avstrii p. An.	1157	376	2078	8438	30191	161868
Na Solnograšk.	383	101	791	1537	5768	33729
Na Štajarskem	1587	1197	2711	4754	45865	208807
Na Koroškem	544	459	759	1562	15793	63114
Na Krajnskem	678	130	924	378	30155	94929
Na Terž. in Gor.	910	933	1846	8488	12842	136262
V Tir. in Vorarl.	3930	1943	4034	6536	47764	168596
Na Českem	4410	2360	10705	37467	134543	945082
Na Marskem	1890	807	3707	15168	57961	377956
Na Šlezkem	379	232	878	456	8132	102797
V Gal. in Krak.	4327	23603	6135	1323	294072	786972
V Bukovini	329	1560	504	19	25823	62800
V Dalmaciji	1314	326	1322	3076	22508	83727
V Lombardii	9445	3400	15573	161751	466698	186293
Na Benečansk.	7043	4020	11192	60753	364057	232208

*) V listu 15., kjer je v decimalnih številkah velikost celega cesarstva in posamnih kronovin razložena, prosimo tiskarski

Za Ogersko, Vojvodino, Erdeljsko, Horvaško in Slavonsko se leta 1851 ni še na drobno vedilo število različnih stanov; pa tudi v gori popisanih deželah ni število to prav natanko. Tudi mladina do 19. leta in pa ženski spól ni v tem številu zapopaden.

5. Število ptujcev in ptujk v posameznih avstrij. deželah.

	Iz drugih avstr. dežel:	Iz unanjih dežel:
V Avstrii (Estrajh) pod reko Anizo	293520	22258
V Avstrii (Estrajh) nad reko Anizo	33621	1818
Na Solnograškem (Salcburškem)	5206	1006
Na Štajarskem	84472	1216
Na Koroškem	39778	194
Na Krajnskem	8843	124
Na Teržaškem in Goriškem	30780	2893
V Tirolih in Vorarlberškem	—	—
Na Českem	228859	2632
Na Marskem	61628	792
Na Šlezkem	6272	1156
V Galiciji in Krakovem z okolico	49062	2203
V Bukovini	6217	93
V Dalmaciji	5433	330
V Lombardii	—	—
Na Benečanskem	—	—
Na Ogerskem	349952	2734
V Serbski Vojvodini in Tem. Banatu	48251	535
Na Horvaškem in Slavonskem	28414	325
Na Erdeljskem (Sedemgraškem)	41677	524
V Vojaški Granici	8337	323

(Dalje sledi.)

Jezikoslovne drobtinice *).

Iz Tersta. Gosp. vredniki Vodnikovega besednjaka storijo prav, da po „Novicah“ zvedavajo, kako bi se nekteri nemški pregovor na slovensko prelil¹⁾. Vendar se mi dozdeva, da se slovenšini sila godí, kadar se za nemške privdarjene pregovore (gereimte Sprichwörter) tudi na Slovenskem vselej verstniki s privdarkom išejo, kakor smo lansko leto nekoliko izgledov novo posiljenih prigovorov brali²⁾. Nemškemu: „Zum bösen Spiel eine gute Miene machen“, se v slovenskem jeziku dostikrat prav dobro podaja: „delo za plačilo vzeti“, ker se dostikrat sliši, kadar komu to spodleti, na kar se je zanašal: „kaj sem si hotel! vzem sem delo za plačilo“.

Kar smo unkrat iz Beča zvedili, da pomanjšavne končaje „ica“ samo tiste imena ženskega spola dobivajo, ki se na „a“ končajo, moramo temu pravilu majhno iznimko postaviti, s katero damo na znanje, da se na Štajarskem prav razumljivo izgovarja: kokóšica, častica, pestica, kóstica itd.

Besedico „pa“ nam južni Slavjani oponašajo, da jo tolikokrat brez potrebe rabimo, in v resnici se lahko dokaže, da naši pisatelji imenovano besedico med desetkrat devetkrat nepotrebno rabijo, kar jezik jako pači. — Mnogi pisci grešijo tudi v tem, da pisme „z“ v gerških ali hebrejskih imenih v slovenskem pisu v „c“ spremenijo, in pišejo n. pr. Caharija, Nacaret, namesto Zaharija, Nazaret.

Izreka: „da je kaj“ (na pr. v stavki: lepo je, da je kaj), katero premnogi rabijo, kadar hočejo imenitnost ali posebnost kake reči povzdigniti, je v kmetiških ustih popolnoma na svojem mestu, ker mu ni dano vse njene drobne

pogrešek popraviti in namesto 11 milijonov in 59.390 avst. štir. milj brati „11.593.90 avst. št. m.“, pri številkah velikosti posameznih kronovin pa pičico si misliti povsod pred predzadnjo številko v sredi gori, na priliko: namesto 34.449 popraviti 344.49.

*) Došlo nam je od več strani „jezikoslovnih drobtin“. Natisnili bomo po versti, kar smo prejeli, da zvemo vse, obdržimo pa, kar je dobro in pravo. Vred.

posamesnosti naštetih, kakor izobraženemu človeku. Zato se spodobi, da izobražen človek tisti „da je kaj“ razudi in ga bravcem natenko razloži³⁾.

Da se k Vodnikovemu besednjaku sopet povernem, se iz tega, kar so „Novice“ poslednjikrat razglasile, dokod da je že natisnjen, lahko posname, da bo to delo še obilniše, ko je n. pr. Jagemanov talijanski besednjak, katerega je dr. Bolza leta 1838 v Beču izdal, kateri 4 debele knjige obsega in za vsem 2998 strani šteje. Veselijo se tega dela res vsi slovenski književniki; pa koliko je vseh? — na perste se lahko preštejejo! Ali ga bojo ti zamogli pokupiti? Spod 10 gold. ga menda ne bo moč si en iztis omisliti. Razpečanju tako imenitnega dela bi že morala zdaj pot napokana biti, po kateri bi se berž ko mogoče med Slovence spravil, to je, moralo bi se po Slovenskem uradno kaj takega za slovenščino ukazati, da bi vsi Slovenci, ki se med izobražene štejejo, potrebo takega besednjaka živo občutili, in da bi jih ta potreba silila si ga omisliti. Ako se to ne zgodi, ga bojo priprosti Slovenci in Nemci na vago kupovali⁴⁾.

Dostavek vredništva. 1) Tega niso „Novice“ nikdar želele! One poprašujejo le za nemško-slovenski del slovnika: ali je morebiti kak slovensk pregovor znan, kateri se ujema s tem ali unim nemškim (analogist?) Saj je znano, da ravno pregovorov si je v vseh jezikih dosti podobnih. In le teh išemo, ne pa prelitih! — 2) Da je bilo tudi nekoliko posiljenih v „Novicah“ natisnjenih, naj nihče ne misli, da pridejo zatega voljo v slovník. „Novice“ nabirajo, vredništvo slovnikova pa izbira. — 3) Tu moramo vprašati: zakaj to? „Da je kaj“ je národen izrek, je prost in veliko pomeni. Tudi izobražen Nemec ima svoj „wunderschön“, „göttlich“, „himmlisch“ itd. Dovolite tedaj tudi Slovencom njih krepki „da je kaj!“ — 4) Koliko bo veljal? kdo bo kupoval novi slovenski (ne Vodnikov)? kdo more sedaj to soditi! Preuzvišeni gospod izdajatelj mu bojo ceno gotovo tako postavili, da si ga bo lahko vsak omislil, komur je za slovenski jezik mar, in da se ne bo na vago kupoval, ampak na cente prodajal. Delo bo res obširno, veliko, kakoršnega nima ravno vsak slovenski narod, in ravno to je, s čimur se bomo mogli ponašati Slovenci.

Ob priliki, ko smo popraševali za analogične slov. prevore k nemškemu „Zum bösen Spiel gute Miene machen“ smo prejeli še sledeče: „Grenke molcé požerati (požreti)“, — „veliko jih je slišal, pa nobena ga ni zbodla — zgrela — ogrela — spekla“, — „precej mu je vrelo, pa mu vendar ni skipelo“, — „mu je kar po koži zletelo (pod kožo ali za kožo nič).“

Da bi se kaka napačna beseda v željno pričakovani slovník ne vrinila — nam pišejo čast. gosp. Kobe — Vam razložim v listu 10. omenjeno besedo „persal“, ki je le spačena izrečba nekterih krajev, in je sestavljena iz predloga prez (brez) in šala. Nje pomen je „ohne Scherz“, „im Ernste“, na pril. „prez šal“, „prez šali“, ali „prez šale“ kaj misliš ti od tega?

Žalostna prigodba v svarilo.

Bilo je letos ravno na večer sv. 3 kraljev, ko je nesrečen čevljar, znan po večjem delu Istre, od nekod jo pripihal, vès omamljen od žganjice. Namesto da bi bil šel na svoj dom, se podá naravnost v oštarijo, kjer se je prodajalo najboljšo vino; tukaj izpraznuje kupico za kupico, ga ceha in vleče, da se še bolj ko je bil upijani. Kasno ponoči prikolovrati na svoj dom. Ker je to noč zelo merzlo bilo, si oskerbi (toliko se je še zavedel) živega oglja v čepinji. — Bog vé, je li ga ogljeni sopuh tako omamil, ali je tako zelo vinjen bil, da se mu postelja vname, pod pregori, in nesrečni človek s posteljo vred v konobo (kelder) pade. Vès

je bil opečen, noge in roke mu sožgane, da je groza bilo ga viditi. Narberžej je v postelji le malo slame bilo in v konobi tudi nič družega, kar bi se bilo moglo vneti; ogenj tedaj ni dalje segel, in Bogu hvala! nobene druge nesreče ni bilo več. Drugi dan opoldne je še le neki otrok zapazil to grozovito prigodbo, ki je zagromela na ušesa vse okolice.

Ni treba, da bi dostavljali ti nesrečni prigodbi svarilnih besedi več; saj sama prigodba le preglasno ponavlja svoj vsigdar resnični klič: „Pijanec se spreoberne, kadar se zverne!“

Kratkočasno berilo.

Pravlica od Kuranta.

Marsikdo našincov dobro pozná basni (mitologijo) nedanjih Gerkov in Rimljanov; basni njegovih očakov pa so mu celó ptuje, čeravno bi mu imele znameniteje biti od unih.

Hočem tukaj le o staroslovenskem božanstvu Kuranta nekoliko govoriti.

Stari Slovenci, dokler so še molikovali, so mislili, da je v začetku sveta presrečni vék bil: da je kruh na drevji rasel in da klasovje pšenično je bilo pol sežnja dolgo. Srečni ljudje so bili dobri; pa kmali so se pokvarili in hudobni postali. Tedaj so sklenili bogovi svet pokončati. Silno je počelo deževati; cela zemlja je bila visoko z vodo pokrita. Vsi ljudje so poginili, samo štirje so se rešili, da niso v strašni povodnji pokončani bili.

Od treh molči povest; kako se je pa četerti strašni povodnji odtel, se vé. Bila je namreč na visokem hribu vinska terta, ki se je z veršičem neba tikala. Prijel se je četerti te terte in začel je v višino plezati. Kurant, pri starih Slovanih jako poštovani bog, to viditi, se razveseli, da mož na drevesu, njemu posvečenem, pomoči išče in se usmili revnega človeka. Berzo je jela voda odtekati in zemlja se sušiti. Rešeni človek mora Kurantu, svojemu rešitelju, obljubiti, da bo vedno dvé njemu svete zeliši ljubil in nju plod rad vžival. Te zeliši ste bile vinska terta in pa ajda. — Rešeni človek vzame v eno roko terto, v drugo pa ajdino štiblo, ter se podá po širokem svetu stanovanja iskat. Na bregovih jadranskega morja se ustanovi, od vinske terte, ki jo je v roki nesel, odseče šibo in vtakne jo z vso močjo v zemljo. Pri ti priči se strese vsa zemlja. In res je še dan današnji v Proseku zelo dobro vino, in tudi ajda je vsejal. Njegovi sinovi so se razširili po Krajnskem. In še zdaj se živijo Krajnci večidel od ajde. Ti štirje povodnji oteti ljudje so se v štiri dele sveta razdelili in zemljo zopet napolnili.

Molik Kurant je bil v veliki časti pri starih Slovenih. In sedanji pust je spomin starega Kuranta. Veliko navad o tem času je jako starih, skoraj vsaka ima svoj pomen. Od tod izvira, da se še zdaj po nekterih krajih pust veli Kurant. Molika Kuranta so si Slovani tako mislili, kakor Rimljani svojega „Baha“. — Bogu Kurantu je bil posebno torek posvečen, in res je zadnji pustni dan v „torek“.

V nekterih krajih Kranjskega je navada, da pustni torek iz slame narejenega moža ali zapalijo ali pa v vodo veržejo. Tudi to je iz časov paganskih (ajdovskih). To pa ni podoba Kuranta, ampak „zime“. Ker je zadnje pustne dni zima že večidel pri koncu, so si napravljali stari Slovenci njeno podobo in jo sožgali. Ker se pa zima velikokrat poverne in še proti koncu hudo razsaja, so jo pa zopet čez kačje tri tedne v podobi kake slamnate žene prežagali. In še sedaj otroke, kadar je pol posta, pošiljajo gledat „babo žagati“ *). Še se spomnem, da sem mlad fantič brez kosila bil in gledal, kje bom to žaganje babe vidil.

Tako ima marsikaka stvar, ki se nam zgol le smešna zdí, svoj pomenek in vrednost starinarskega znanstva.

J. Bilc.

*) O tem in božanstvu Kurantu naj se primeri gosp. Terstenjakov članek v l. Nov. Vred.